
APORTACIÓ A LA TAULA RODONA

Manuel Ribas i Piera
Arquitecte, catedràtic emèrit d'Urbanística

Dins la història de l'urbanisme a casa nostra podem parlar del «paquet» dels anys 1940-1950, el dels anys 1960-1970 i l'agrupament dels anys 1980-1990. El primer bloc no cal que us l'expliqui, perquè és una història trista que fa plorar. No sé si eren plans, però així se'ls anomenava: no hi havia topografia ni informació i, de vegades, tampoc no hi havia vergonya, ni llei. La llei, que és del 1956, ningú no va saber què era fins ben entrats els anys seixanta. Faig una excepció amb la figura de l'arquitecte Bidagor que, durant la guerra civil estant refugiat en una ambaixada d'un país sud-americà, va concebre el que després va ser el primer pla presentable, el de Madrid de 1945. Jo era estudiant i recordo que a l'escola era l'únic exemple que tenia sentit. En aquella època hi havia una total confusió entre plans generals i plans parcials. Recordo els primers temps de funcionari urbanístic i algú que deia «si la ratlla de la meva propietat passa per aquest bloc, vol dir que només en puc fer mig, jo». Els anys seixanta i setanta, l'evangeli va ser el llibre de Teran: «els plans es tecnifiquen, els autors som autodidactes, els fan una generació sense mestres i, per tant, tots hi posem el que podem». Durant els anys anteriors va sortir un estudi, el Pla Provincial de Barcelona. Va ser la primera feina que vaig fer dins un organisme públic, a finals dels anys cinquanta. Entre el 1960 i el 1970, l'aparició del metropolitanisme porta el document que mai no elogiarem prou de tenir, que és l'actual Pla General Metropolità.

Els estudis regionals van seguir els plans de desenvolupament, però com que llavors anàvem més a Madrid, treballàvem més en aquests plans. Són encara plans de primera mà, mentre que actualment es fan plans de segona i tercera mà. La dificultat, llavors, era terrible; els bancs de dades van començar a sortir en aquella època. Fa pocs dies, en el Saló de Cent, commemoràvem la memòria de Lluís Carreño. Durant els anys 1980-1990, el pla que fa l'equip dirigit per Eduard Leira a Madrid és un bon reforçament d'aquest període, perfecciona els problemes i n'obre d'altres. Això costa de veure, però ara entrem en una altra fase de plans perfeccionistes; perfeccionen la línia que ja hi havia. Potser no podem

fer gaire més, perquè la llei és la mateixa; innoven poc el mètode. En canvi, són urbanistes i no analfabets com érem llavors.

Una tendència que va ser un episodi d'arrencada fou el que va sorgir sincrònicament al debat pla-projecte. Les maquetes es van tornar tremendament projectuals. Això assenyalava l'interès dels plans qualitius enfront dels quantitius, és a dir, plans arquitecturals i no tan urbanistes.

Per cortesia, voldria fer un petit flaix referent a les persones que he vist entre ahir i avui. En Quico Mestres em va agradar quan va qualificar l'eix Transversal de veritable atemptat, i vaig quedar molt tranquil quan un enginyer de camins, l'Herce, ho recollia i deia, fins i tot, que això havia estat conseqüència de gent sense cultura; jo més aviat diria sense sensibilitat. En Sorolla em va fer pensar que potser això dels usos no és tan important. Saber on s'han de posar les gasolineres no ha creat cap problema, ni de consciència, ni existencial. Per tant, la dissertació va plantejar un tema menor, però això no és un demèrit de l'aportació, perquè si em va permetre arribar a aquesta conclusió, vol dir que, sols per això, ja era útil. De l'Angelet, retinc aquell dilema entre el pla rígid i el pla permissiu, que m'incita a posar-vos al final els meus comentaris personals, que titulo «L'urbanisme del futur». Amb la Rosa Barba: hi estem d'acord, però sobretot s'ha de ressaltar aquell «avís a navegants»: que els arquitectes només estem acostumats a tractar el nuclis edificats i no entenem l'altra lògica, molt més immaterial, del sòl agrícola i vegetal, que no és estranya a la lògica urbana, i per això cal començar a pensar d'una altra manera. De Manuel Herce tinc anotat que, de fet, els plans ara són sumatoris de petites modificacions, no d'innovacions radicals. La conferència de Vilanova, per la meva ignorància, ha estat la que m'ha dit més coses, però no és qüestió de fer les confessions en veu alta. M'ha interessat extraordinàriament i retinc, per pensar-hi, que al segle XIX es feien façanes segons l'arquitectura del XIX i es mantenien els interiors dels edificis vells, mentre que en el segle XX fem façanes velles, s'aguanten com sigui, per mantenir a dins uns interiors nous. Del Ferran Navarro, encara que els temes de gestió em són ingrats, crec que ha reivindicat molt bé la importància de la gestió. Ha dit que és tan important la gestió com el pla, que sense gestió no hi ha pla. També ha fet una al·lusió a la idea que el pla també genera negoci. A en Garcia Català jo, que sóc un no informatitzat, li demano que no ens expliqui més com és de fantàstic tenir la informàtica, perquè ja ho sabem, però m'agradaria que algun dia m'expliquéssiu com és de fàcil entrar en aquests camins i usar aquestes joguines. Perquè tinc la impressió que és molt difícil. D'en Juli

Esteban, resulta que mai no ho he dit, però sempre estic molt d'acord amb el que diu, i ara també. Ha dit que un pla estratègic no pot substituir mai un pla urbanístic, i jo diria més: els plans urbanístics han d'anar acabant sempre en plans estratègics, i els plans estratègics han de desaparèixer. El pla estratègic aporta moltes coses que l'urbanístic abandona.

Pel que fa als plans de futur, em plantejo una qüestió sobreestructural. Serà l'urbanisme dels plans un procés etern? Perquè a casa nostra això va començar a finals del 1940, i abans no s'havia fet mai cap pla. O sigui, estem parlant d'un procés etern? També crec que els plans actuals són massa complicats, que ens passem de dos a quatre anys per fer una cosa que com a màxim durarà de quinze a setze anys. El pla podria ser més feble; concret, però menys exigent, i complementat per unes actuacions derivades d'allò que ens han ensenyat els plans estratègics, que és el que taparia els forats de les actuacions arquitecturals. En un pla urbanístic hi ha alhora un pla reglament i una pla programa.